

**“Ὡς χαρίεν ἔστ' ἄνθρωπος, ὅταν ἄνθρωπος ᾦ”
(Μια πυκνή πλειάδα υποδείγματων στην Οδύσσεια)**

Από: Τον Αντιναύαρχο Κ.Γ.Καταγά ΠΝ εα

Του Μενάνδρου είναι το ρητό. Και καταλαβαίνει κανείς πως το κριτήριο είναι αυστηρό με αυτό το *ὅταν ἄνθρωπος ᾦ*. Ο Διογένης ἄλλωστε ἔψαχνε με το λυχνάρι του μέρα μεσημέρι να βρει κάποιον.

Στα Ἐπη του Ὀμηρος δεν ξεχνάει να υμνήσει την ανθρωπιά και να μας δώσει αθάνατα υποδείγματα. Στην Ιλιάδα και ανάμεσα στην ανελέητη σειρά των μαχών, όπου βέβαια τιμά την ανδρεία, την τιμή, την αριστεία στην μάχη και στον ηρωισμό, δεν παραλείπει να μας δώσει στιγμές ανθρωπιάς. Μια είναι η σκηνή με τον Ἴκτορα και την Ανδρομάχη με την τροφό να κρατάει τον γιο του τον Σκαμάνδριο και ο περίφημος διάλογος του ζεύγους. Μια ἄλλη είναι ο διάλογος του Αχιλλέα και του γέροντα Πριάμου ὅταν ο τελευταίος ζητάει την σορό του γιου του Ἴκτορα. Στην Οδύσσεια των παθών και του αγώνα του Οδυσσέα στα κύματα και τις θύελλες της οργής του Ποσειδώνα, στους Κύκλωπες, στους Λαιστρυγόνες, στην Κίρκη, στις Σειρήνες, στην Σκύλλα και την Χάρυβδη, μας δίνει και χαρακτήρες με όλα τα γνωρίσματα της χάρης και της ανθρωπιάς ὅπως του Τηλέμαχου και της Πηνελόπης.

Εκεί ὅμως που πραγματικά βάζει πολλούς μαζί ...χαρίεντες ανθρώπους είναι στην περιγραφή της νήσου των Φαιάκων και των ανθρώπων της, ὅπου ο Οδυσσέας διασώζεται μισοπεθαμένος ναυαγός μετά το εικοσαήμερο ταξίδι του ἀπὸ το νησί της Καλυψώς ἐπάνω στην «*σχεδίην*» του, που ἄθυρμα στα ἄγρια κύματα καταποντίζεται λίγο πριν φθάσει στην στεριά. Και ὅσο τρομερή και ολοζώντανη είναι η περιγραφή ἀπὸ τον Ποιητὴ ἐκείνης της θανάσιμης πάλης του Οδυσσέα με την θύελλα, τα κύματα και τα βράχια της ακτῆς της νήσου των Φαιάκων(Ραψ. ε'), ἄλλο τόσο είναι ολοζώντανες ἀλλὰ γαλήνιες και πανέμορφες οι περιγραφές της χώρας και των ανθρώπων (Ναυσικάς, Αλκίνοου, Αρήτης, γέρον και νέων Φαιάκων), της ιδανικῆς ἐκείνης ναυτικῆς πολιτείας. Καθὼς αυτές τις περιγραφές της γαλήνης τις δίνει ο Ποιητὴς στις ἀμέσως ἐπόμενες τρεις ραψωδίες (ζ', η', θ'), φαίνεται πως θέλει να μας πει ὅτι νομοτέλεια της φύσης είναι το να ακολουθεῖ την θύελλα η γαλήνη.

Θυμίζοντας παλιές μαθητικὲς ἀναγνώσεις στον Ὀμηρο, θα σταθῶ σε πρόσωπα και μερικὰ περιστατικά που δείχνουν το «*χαρίεν*» των ανθρώπων που μας περιγράφει ο Ποιητὴς σε αυτές τις ραψωδίες ζ', η', και θ' της Οδύσσειας.

α. Την ομορφιά και την χάρη της Ναυσικάς. Την λέει «*εὔπεπλον*» και «*λευκώλενον*» και «*αθανάτησι φυὴν και εἶδος ομοίην*» (με τις αθάνατες θεές ὅμοια στο παράστημα και την μορφή). Και την ανθρωπιά της, την ευγένεια, και την διακριτικότητά της προς τον ταλαίπωρο Οδυσσέα. Περίφημος ο πίνακας του Salvator Rosa (Hermitage) που θυμόμαστε ἀπὸ μικρά παιδιά

Εἰκ. 14. Ὀδυσσεύς καὶ Ναυσικαῖα.

και τον δείχνουμε να συνοδεύει τούτο το άρθρο. Και ακόμη μια λεπτομέρεια με την οποία ο Ποιητής μας δείχνει τα λεπτά ήθη της εποχής: Στην επιστροφή της Ναυσικίας και των θεραπειδών της προς τη πόλη των Φαιάκων με τον διασωσμένο Οδυσσέα πάνω στο αμάξι της, τον κατεβάζει πριν μπουν στην πόλη για να βαδίσει μόνος του, ώστε να μην ιδούν τον ξένο μαζί της και αρχίσουν.... τα σχόλια των συμπατριωτών της.

β. Την αρχοντιά, την ευγένεια, την ανθρωπιά, την φιλοξενία του Αλκίνοου. Για αυτήν την τελευταία ας σημειώσουμε πως δέχεται τον ξένο και τον φιλοξενεί και κάνει και αγώνες

και γιορτές προς τιμήν του χωρίς να ρωτήσει καν το όνομά του. Το έμαθε μετά, ρωτώντας τον πια, όταν στο δείπνο τον είδε να κλαίει σαν άκουσε τον(αιοιδό) Δημόδοκο να ψάλλει τα δικά του κατορθώματα στην Τροία. Και άλλα ακόμη για τον Αλκίνοο. Η σοφή του διοίκηση. Αποφάσεις μετά από συμβούλιο με του «βασιλῆες», τους σοφούς προκρίτους των Φαιάκων και με την συναίνεση του λαού (εκκλησίας των Φαιάκων). Και όλων αυτών των προκρίτων την σοφία και τα αισθήματα φιλοξενίας υμνεί ο Ποιητής. Ένας από αυτούς λέει στον Αλκίνοο να μην έχει τον ξένο που μόλις μπήκε στα ανάκτορα να κάθεται χάμω δίπλα στο τζάκι, αλλά να τον βάλει σε πολυθρόνα ασημοκάρφωτη (θρόνον αργυρόηλον). Και αμέσως ο Αλκίνοος σηκώνει τον γιο του τον Λαοδάμαντα και οδηγεί τον Οδυσσέα να καθίσει στην πολυθρόνα.

γ. Την σεβάσμια μορφή της Αρήτης, της βασίλισσας, της «Πότνιας μητέρος» της Ναυσικίας. Η περιγραφή της από τον Ποιητή (σε πεζό λόγο για οικονομία): «Τόσο εκείνη έχει σεβασμό και αγάπη από τα παιδιά της και από τον ίδιο τον Αλκίνοο και από τους άλλους ανθρώπους, που την κοιτάζουν σαν θεά και την υποδέχονται με εκδηλώσεις όταν περπατάει μέσα στην πόλη. Γιατί βέβαια δεν της λείπει το φρόνιμο μυαλό». Μαζί με αυτήν δεν παραλείπει ο Ποιητής να μας μιλήσει και για τις φρόνιμες γυναίκες των ναυτικών Φαιάκων λέγοντας: «Όσο οι Φαίακες είναι πιο πολύξεροι από όλους τους άνδρες για να κυβερνάνε μέσα στους πόντους τα γρήγορα καράβια, τόσο και οι γυναίκες τους είναι τεχνίτρες στα υφαντά γιατί η Αθηνά

τους έδωσε το χάρισμα να είναι χρυσοχέρες και να έχουν μεγάλη φρονιμάδα.»

δ. Τους νέους των Φαιάκων. Είναι οι γιοι του Αλκίνοου και οι φίλοι τους. Τους ονομάζει ο Ποιητής στον θαυμαστό κατάλογο των ναυτικών ονομάτων. Μερικά: Ακρόνεως, Ωκύαλος, Ναυτεύς, Πρυμνεύς, Αγχίαλος, Ερετμεύς, Ποντεύς, Πρωρεύς, Αμφίαλος, Ευρύαλος, Ναυβολίδης, Άλιος... (Ένας Ομηριστής συλλογιέται και λέει με τι χαρά αλήθεια θα έπλασε αυτά τα ονόματα ο Ποιητής!) Αθλητές όλοι τους, συμμετέχουν στους αγώνες προς τιμή του φιλοξενουμένου Οδυσσέα. Και το χαρακτηριστικό στιγμιότυπο: Προσπαθούν να βγάλουν και τον ξένο τους στους αγώνες. Εκείνος αρνείται λέγοντας, ταλαίπωρος όπως είναι, δεν είναι για αγώνες. Ο Ευρύαλος το παρακάνει και του λέει πως στην ζωή του θα ήταν έμπορος που ενδιαφέρεται μόνο για τιςπραμάτειες του και πως δεν μοιάζει για αθλητής (*Ουκ αθλητήρι έοικας*). Αλλά αυτό το τελευταίο ήταν φαίνεται βρισιά εκείνους τους καιρούς(αυτό το μήνυμα μας εκπέμπει ο Ποιητής). Έτσι ο Οδυσσέας συμμετέχει στην ρίψη του δίσκου και τους περνάει όλους, όπως θυμόμαστε από τα μαθητικά μας χρόνια. Μετά από αυτό έρχεται και η συγγνώμη από τον Ευρύαλο. Του ζητάει να τον συγχωρήσει για την αγενεία του και του χαρίζει το μαλαματένιο ξίφος του. Αθλητές λοιπόν και με τέτοιο ήθος και φιλότιμο οι νέοι των Φαιάκων.

Για όλους αυτούς τους χαριτωμένους ανθρώπους της πολιτείας των ναυτικών Φαιάκων και για αυτόν τον πολιτισμό μιλάει ο Ποιητής σε αυτές τις τρεις ραψωδίες της Οδύσσειας. Και όλα αυτά πριν από 3000 χρόνια. Γενιές και γενιές Ελλήνων μετά τον Όμηρο μορφώθηκαν με αυτά τα παραδείγματα και έχτισαν τον πολιτισμό του Χρυσού αιώνα. Ποιος ακούει άραγε σήμερα τον Γάλλο Ομηριστή που μελετώντας τον Όμηρο συμπεραίνει: «Ο Όμηρος διδάσκει και ταυτόχρονα θέλγει. Οι αρχαίοι Έλληνες είχαν δικιο που τοποθέτησαν τον Ποιητή στο κέντρο της παιδείας τους και οφείλουμε και εμείς να τον διατηρήσουμε στο κέντρο της δικής μας παιδείας.»

Ανάμεσα στους κουφούς, εμείς είμαστε... θεόκουφοι. Εμείς που κατά την μελέτη του σοφού ακαδημαϊκού Ι. Θεοδωρακόπουλου (και όχι από λόγια καφενείου) και στην καθημερινή μας ομιλία σήμερα μιλάμε κατά 60% την χρυσογλώσσα του. Τον έχουμε εξοβελίσει από τα σχολεία μας και παράγουμε «καθηγήτριες» που λένε την γλώσσα του νεκρή. Αλήθεια αυτή η ανιστόρητη και εκνευριστική «καθηγήτρια» δεν έλαβε υπ' όψη της πως και οι δυο αυτές λέξεις (γλώσσα, νεκρή) είναι ομηρικές και χρησιμοποιούνται σήμερα ακριβώς με την ίδια έννοια που τις χρησιμοποιούσε και ο Όμηρος (πχ, την γλώσσα και ο Όμηρος την χρησιμοποιεί με την διττή έννοια: όργανο του σώματος αλλά και τον έναρθρο λόγο).